

Олег ЛЕВІН,

завідувач кафедри

соціально-економічних дисциплін

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат історичних наук, доцент

ВЕЛИЧ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ КНЯЖОЇ ДОБИ У ВІЙСЬКОВОМУ ВИМІРІ. СТАНОВЛЕННЯ КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Українська середньовічна держава існувала з другої половини IX століття до середини XIII століття. Київська Русь вперше була згадана у франкській хроніці «Бертинські аннали» у 839 році. У даній хроніці мова йшла про угоду між Візантією та Руською державою, що вважається документальним підтвердженням існування Київської Русі. Візантійський імператор Теофіл, який «надіслав також... деяких людей, які стверджують, що вони, тобто народ їх, називається Рос (Rhos); король (rex) їх, якого звуть каганом (chacanus), направив їх до нього (Теофіла), як вони запевняли заради дружби» [1].

Київська Русь – могутня середньовічна держава, що існувала з IX до XIII століття нашої ери. Історія про те, коли утворилась Київська Русь, охоплює драматичні події, пов'язані з державним переворотом та захопленням влади на цій території династією Рюриковичів.

Виникнення Київської Русі традиційно пов'язують з формуванням у середині IX ст. Київського князівства князями Аскольдом та Діром та з об'єднанням князем Олегом північних та південних східнослов'янських земель.

Хоча Аскольд і Дір не займалися, на мою думку, формуванням держави, а виконували тільки охоронні функції громади Києва та ходили грабувати Константинопіль.

Поширення влади київських князів на нові території, формування системи адміністрації, судочинства і збирання данини розгорнулися у часи князювання Ігоря (912-945 рр), Ольги (945-964 рр.) та Святослава (964-972 рр).

Київська Русь охоплювала землі фінських, слов'янських, тюркських та балтських етносів. Генетичним підґрунтям Київської Русі були південноруські літописні племена (деревліани, поляни, волиняни, хорвати, уличі, тиверці), що залишили археологічні пам'ятки лука-райковецької культури VIII-IX століть. Хоча племен було багато, але зародження держави починається з полян, які жили біля Дніпра і, крім землеробства, займалися активно торгівлею. Цьому сприяв водний шлях «із варяг у греки».

Першим історичним князем Києва був Олег Віщий (882 – 912 рр.). Він вбив Аскольда та зайняв Київ у 882 році та назвав місто «матір'ю городів руських». Під владою князя Олега об'єдналося чимало племен Східної

Європи: поляни, сіверяни, деревляни, уличі й тиверці, а також радимичі, кривичі, ільменські словени. Це був початок майбутньої Київської імперії.

Наступником Олега став Ігор (912-945 рр) – син Рюрика, який двічі ходив на Каспійське море, на Закавказзя. І доходив аж до міста Баку, а це більш ніж 2700 кілометрів. Ці походи справили велике враження на Сході, але не дали нічого Україні, тому що вони були грабіжницькими. Спроби Ігоря оволодіти берегом Чорного моря й заснувати оселі на Дніпровому лимані призвели до війни з Візантією. У 944 р. укладено з греками новий договір, не такий корисний, як Олегів. Ігор зрікся володінь у гирлі Дніпра й на березі Чорного моря. Договір 944 р. важливий тим, що в ньому згадуються християни, які були в дружині князя.

Після смерті Ігоря до влади прийшла його дружина Ольга (945 – 964 рр). Вона перша з князів охрестилася у 957 р. Вже християнкою Ольга їздила до Царгорода (Константинопіль), мабуть, у справах дипломатичних та торговельних. Вона взяла з собою великий почет, в якому був священник. Цісар Костянтин Багрянородний описав перебування її в Царгороді. У 959 р. Ольга вислала посольство до цісаря Оттона I, а в 962 р. до Києва прийшло посольство від Оттона з єпископом Адальбертом на чолі. Так Ольга уклала дипломатичні стосунки з двома найбільшими державами Європи. Крім цього, треба відмітити, що за період її правління на території її держави не було війн.

Наступним князем став син Ігоря і Ольги – Святослав Хоробрий (964 – 972 рр.). Усе своє правління він воював, щоб забезпечити державі ринки й політичну перевагу на Сході Європи. У 964 – 966 рр. він підкорив в'ятичів та фінські племена між Волгою й Окою, ходив на волзьких булгар та буртасів, що сиділи на південь від них на Волзі, завдав тяжкого удару Хозарському каганатові, зруйнував та спалив хозарські міста Ітіль, Саркел та Семендер. Проте ослаблення Хозарського каганату мало негативні для України наслідки: відтоді на південні степи вільно посунули різні кочові народи з Азії. Успішно воював Святослав із ясами (осетини) та косогами (черкеси) й поширив межі Київської держави до Кавказьких гір. Але у 972 році біля о. Хортиця був підступно вбитий печенігами. А їх хан Куря наказав зробити з черепа князя келих, та пив з нього вино, думаючи, що з вином в нього увійде відвага та сміливість Святослава.

Ярополк (972 – 980 рр.) був християнином. Він мав близькі стосунки із Заходом. В 973 р. послы Ярополка були на соймі в Кведлінбурзі, а 979 р. до Києва приїздили послы від папи. Ярополк прагнув об'єднати всю державу під своєю владою: він почав боротьбу з Олегом, переміг його і приєднав Деревлянську землю до Києва. Після того він підкорив Новгород, але Володимир із найнятими варягами пішов на Київ; під Роднею Ярополк зазнав поразки і був убитий. Володимир став єдиновладним князем. Із цього починається нова історія Київської держави, пов'язана із введенням християнства князем Володимиром Великим.

Отже, період становлення Київської Русі завершився смертю Ярополка. Цей період став дуже важливим етапом для майбутнього Української держави. Проводилось об'єднання українських та неукраїнських племен Східної Європи у велику державу під владою варязьких князів із столицею в Києві. У 988 році Володимир охрестив свою державу. Цій державі надається назва «Русь».

Таким чином ми бачимо, що Київська Русь існувала ще набагато раніше, чим з'явилася Московія. Історія довела, що «байки» росії нібито вони старші за українців, зазнала краху. Історію треба вивчати дуже ретельно і давати відсіч кожному, хто її спотворює.

Список використаних джерел:

1. Кубійович В., Кузеля З. Енциклопедія українознавства. Київ, 1994-1995.
2. Залізник Л. Княжа Русь як давньоукраїнська держава. *Український тиждень*. 2013.
3. Бойко І. Київська держава. *Голос України*. 2019.
4. Плохій С. Російсько-українська війна. Повернення історії. К. : КСД, 2023.
5. Київська Русь – перша українська держава. URL : http://patent.net.ua/intellectus/symbolism_and_hehardry/interesting/facts/46/ua.html.

Світлана НІКОЛАЙЧУК,

суддя Дніпропетровського окружного
адміністративного суду,
доцент кафедри адміністративно-правових
дисциплін та публічного управління
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ЗАХИСТ ПРАВ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ПІД ЧАС ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

В умовах сучасних викликів, пов'язаних із воєнними діями, питання захисту прав внутрішньо переміщених осіб (ВПО) набуває особливої важливості. Україна з 2014 року зіткнулася з серйозними проблемами у сфері забезпечення прав ВПО, що були поглиблені під час повномасштабного російського вторгнення у 2022 році. Правовий режим воєнного стану створює особливі умови, які вимагають адаптації законодавчих і правозахисних механізмів для забезпечення належного захисту ВПО.

Внутрішньо переміщені особи стикаються з численними проблемами, такими як відсутність належного житла, обмежений доступ до медичних і соціальних послуг, а також труднощі у працевлаштуванні. Одним із ключових аспектів є забезпечення права на отримання соціальних виплат, зокрема пенсій, які часто стають об'єктом спорів між громадянами та державними установами.